การศึกษาชุมชนต้นแบบในการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย

A MODEL OF COMMUNITY STUDY FOR ENSURING COMMUNITY ECONOMIC SECURITY IN LOEI PROVINCE.

[1]พระครูปริยัติคุณรังษี (ลิขิต คำหงษา), [2]พัทธนันท์ นวลน้อย, และ [3]เอกลักษณ์ คงทิพย์

[1]Phramaha Suphawich Prapassaro (Wiram), [2]Pattanan Nualnoy, [3]Akekalak Kongthip and [3]Jarukit Phiriyasuvat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]Phrakru Pariyatkunarangsri.kam@mcu.ac.th

Received : May 1, 2022; **Revised** : May 20, 2022; **Accepted** : May 30, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีเพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบในการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีขั้นตอนการศึกษา 2 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลทั่วไปของชุมชนต้นแบบที่ศึกษาในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ 1) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า โครงการนี้ริเริ่มเมื่อปี พ.ศ.2561 โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเลยได้มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชน จ.เลย เป็นผู้ดำเนินโครงการ โดยได้เลือกเอาหมู่บ้านท่าดีหมี เป็นแหล่งผลิต เนื่องจากชาวบ้านมีความพร้อม และในอนาคตที่หมู่บ้านแห่งนี้จะมีแหล่งท่องเที่ยวสกายวอล์คปากแม่น้ำเหือง กลุ่มผลิตภัณฑ์ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 30 คน สมาชิกที่ทำการผลิตภาชนะถ้วยจานกาบหมาก มีจำนวน 12 คน ปัจจุบันผลิตภัณฑ์

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[2] นักวิชาการคอมพิวเตอร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

[3] นักวิชาการการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

จานกาบหมากมีขนาด 9 แบบ/รูปทรง และ 2) การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจของกลุ่ม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด มีความสามารถในการติดต่อ และสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน มีความสามารถในการบริหารจัดการวิธีการผลิต ในด้านการมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนากลุ่ม / องค์กรชุมชน / พื้นฐานเศรษฐกิจ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดตามลำดับ

คำสำคัญ : ชุมชนต้นแบบ, หลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชน

Abstract

The objective of this research is Develop a process for To develop products and market mechanisms for community economy in Loei Province.. It is research and development (R&D) with two educational procedures: Qualitative research and Participatory Action Research (PAR: Participatory Action Research). Research results The general information of the model community studied in this time is divided into 2 areas: 1) General information of the sample. It was found that this project was initiated in 2018 by the governor of Loei Province. Loei is the project operator By choosing to take the village of Tha Di Mi Is the source of production. Because the villagers are ready And in the future that this village will have a skywalk tourist attraction at the Huong River mouth The product group currently has 30 members. There are 12 members who produce utensils, cups, plates, clams. At present, the product has 9 sizes / shapes. And 2) To ensure the economic security of the group, it was found that the level of participation in human resource development was Has the highest level of engagement Have the ability to contact And build relationships with various people. Outside the community Ability to manage production methods In the area of participation in the development of groups / community organizations / economic foundations Have the highest level of participation, respectively.

Keywords: A model of community, ensuring community economic security

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันนั้น มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติ สิ่งแรกที่สำคัญที่สุดคือด้านความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัฒน์ที่เข้มข้นอย่างต่อเนื่อง จากเดิมที่มีเศรษฐกิจภายใต้สังคมเกษตรกรรม อุตสาหกรรมก็จะเปลี่ยนผ่านเป็นเศรษฐกิจสังคมดิจิทัล ส่งผลให้ภาครัฐต้องรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในอนาคตอันใกล้หากยังไม่มีหนทางใดมาหยุดยั้งปัญหานี้ได้ ประเทศไทยก็จะกลายเป็นสังคมที่ขาดความมั่นคงไปในทุกมิติและยากแก่การฟื้นฟูแก้ไข การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ ทั้งที่เป็นทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีมากขึ้นและเชื่อมโยงกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา รัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาข้างต้นนี้ จึงมีแนวคิดในการรับมือกับปัญหาและบริบททางสังคมที่ผันผวนตามกระแสดังกล่าว โดยได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และมีข้อสั่งการให้ทุกส่วนราชการจัดทำแผนงานในภารกิจหลักของหน่วยงานระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560–2579) เพื่อให้สอดรับกับการจัดทำยุทธศาสตร์ที่จะนำมา ใช้ในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ ให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”การพัฒนาประเทศผ่านโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการโดยมีหน่วยงาน องค์กรในการกำกับของรัฐเป็นหน่วยขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีอาชีพ มีความเป็นอยู่ที่ดี มีงานทำ มีรายได้ โดยการนำทรัพยากรในชุมชนมาสร้างมูลค่าเกิดเป็นสินค้าออกจำหน่าย เช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งแต่ละชุมชนที่มีศักยภาพ มีองค์ความรู้ มีทรัพยากรและได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถรวมกลุ่มกันสร้างโอกาสในการทำงานในลักษณะกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจ ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการรณรงค์ให้แต่ละชุมชน หมู่บ้านมีการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจเพื่อนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสินค้าจำหน่ายทั้งในและต่างพื้นที่ ผลจากการให้ความสำคัญในด้านของการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจทำให้ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนกลุ่มอาชีพ และกลุ่มวิสาหกิจที่เกิดจากการรวมตัวกันของชุมชนแต่ละชุมชนในการสร้างงานสร้างอาชีพทั้งประเทศมีอัตราที่สูงขึ้นตามลำดับ

สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตถ้วยจานกาบหมากบ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พัฒนามาจากกลุ่มชาวบ้านประมาณ 20 คน ในหมู่บ้านท่าดีหมี ที่ได้รับการคัดเลือกจากพัฒนาชุมชนจังหวัดเลย ตอบสนองนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดเลย (นายชัยวัฒน์ ชื่นโกสุม) ที่ต้องการให้มีการผลิตจานกาบหมากมาเป็นภาชนะทางเลือกแทนโฟมภายใต้แรงหนุนของภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ พัฒนานำเศษพืชกลับมาแปรรูป เติมนวัตกรรม เป็นภาชนะใช้อาหารต่างๆ ทั้งจาน ชาม ถ้วย ฯลฯ สามารถใช้งานได้เหมาะสม

ตอบโจทย์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชาวชุมชน ทั้งเป็นการรักษาดูแลสิ่งแวดล้อมในจังหวัดเลย ในฐานะที่เป็นเมืองท่องเที่ยว และเพื่อการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตถ้วยจานกาบหมากบ้านท่าดีหมี ก่อตั้งเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2561 ใช้เครื่องจักรและนักวิชาการจากประเทศอินเดีย ให้การฝึกอบรมเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ มีผลประกอบการตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมาเป็นที่น่าพอใจ มีคำสั่งซื้อใช้งานจากทั่วประเทศและยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้สนใจทั่วไป นับได้ว่ากลุ่มผลิตถ้วยจานบ้านท่าดีหมี เป็นชุมชนต้นแบบในการทำภาชนะรักษ์โลก เพื่อสิ่งแวดล้อม

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลยขึ้น ในการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ประกอบการ ตามความต้องการของผู้ประกอบการ (stakeholder) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต และยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและยกระดับของผู้ประกอบการ ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของใช้จากวัสดุธรรมชาติตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) บนฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบในการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลไกการตลาดเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย
3. เพื่อสร้างรูปแบบหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) (สุภางค์ จันทวานิช, 2547: 83) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการวิจัยที่มุงศึกษาวิเคราะห์แปลความหมายเกี่ยวกับปรากฏการณที่เกี่ยวของกับพฤติกรรมของบุคคล เป็นการอธิบายภาพรวมของความรู้สึกนึกคิด ความชื่นชม ความไม่ชอบ ความเชื่อและประสบการณ ในชวงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลักษณะของการวิเคราะห์จากสวนย่อยแล้วสรุปเป็นข่อเท็จจริงใหญ่ที่เรียกวาการวิเคราะห์แบบอุปมาน (Inductive approach) ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยใชวิธีการวิจัย คือ 1) การสัมภาษณ์ (Interviews) และการสนทนากลุ่ม (focus group) 2) การ

วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีสวนร่วม (PAR: Participatory Action Research) ของประชาชนที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ ชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จานกาบหมากบ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งลักษณะที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการให้พัฒนา

พื้นที่การวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดเลยกับกลุ่มผลิตภัณฑ์จานกาบหมากบ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในข้อนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลจากการใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสังเกต โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผลิตภัณฑ์จานกาบหมากบ้านท่าดีหมี เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ (1) ผู้ประกอบการกลุ่มผลิตภัณฑ์จานกาบหมากบ้านท่าดีหมี ซึ่งทำการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกจากประธานและสมาชิกกลุ่ม จำนวน 10 คน (2) สมาชิกชุมชนบ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้จากการเลือกแบบ Snowball โดยคำแนะนำของประธานกลุ่ม จำนวน 10 คน (3) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำนวน 10 คน (4) ตัวแทนภาคประชาชน นักท่องเที่ยว หรือกลุ่มผู้บริโภคทั่วไป ที่ได้จากการเลือกแบบบังเอิญพบในพื้นที่ จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 40 คน ผลการศึกษามี พบว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์จานกาบหมากบ้านท่าดีหมีปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 30 คน สมาชิกที่ทำการผลิตภาชนะถ้วยจานกาบหมาก มีจำนวน 12 คน ปัจจุบันผลิตภัณฑ์จานกาบหมากมีขนาด 9 แบบ/รูปทรง

ภาพ ขนาด/รูปทรง ของผลิตภัณฑ์จานกาบหมากบ้านท่าดีหมี

โครงการนี้เริ่มจากเมื่อปี พ.ศ.2561 ตนได้มีโอกาสพบกับนายชัยวัฒน์ ชื่นสุม ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย พูดคุยเกี่ยวกับปัญหาขยะ และหาวิธีการอย่างไรที่จะลดปริมาณขยะใน จ.เลย ตนจึงได้นำรูปภาพถ้วยจานที่ทำจากกาบต้นหมากในประเทศอินเดียเสนอ จากนั้นท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเลยก็มอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชน จ.เลย เป็นผู้ดำเนินโครงการ โดยได้เลือกเอาหมู่บ้านท่าดีหมี เป็นแหล่งผลิต เนื่องจากชาวบ้านมีความพร้อม และในอนาคตที่หมู่บ้านแห่งนี้จะมีแหล่งท่องเที่ยวสกายวอล์คปากแม่น้ำเหือง เดิมกลุ่มชาวบ้านได้รวมตัวกันอยู่แล้วในนามกลุ่มโอท็อป เมื่อมีโครงการนี้เข้ามา ชาวบ้านก็ตื่นตัว เป็นอย่างมากมีสมาชิกที่ร่วมงานกันอย่างจริงจังตอนนี้ 20 คน โดยรวมหุ้นกัน เตรียมทำกันในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งทุกคนมีความคาดหวังว่าถ้วยจานจากวัสดุธรรมชาติจะลดปริมาณขยะลงไปได้มาก เพราะในไม่ช้านี้จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมสกายวอล์คที่บ้านท่าดีหมีมากขึ้น ปัญหาขยะก็จะตามมา ชาวบ้านทุกคนจึงตระหนักถึงปัญหานี้ เข้าร่วมโครงการด้วยความยินดี พร้อมจะช่วยกันดูแล ดำเนินกิจการให้เจริญก้าวหน้า สร้างรายได้ให้ชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

ภาพโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ส่วนสภาพปัญหา พบว่า วัตถุดิบในจังหวัดเลยมีไม่เพียงพอ ต้องสั่งซื้อมาจากต่างจังหวัดในราคาใบละ 2 บาท รวมต้นทุนการผลิตแล้วอยู่ที่ใบละ 4.5 บาท จึงถือว่าราคาค่อนข้างสูง และขนาดรูปร่างมีไม่หลากหลายรูปแบบ เนื่องจากโมลหรือแม่พิมพ์ที่ใช้ในการขึ้น

รูปถ้วยจานกาบหมากมีจำกัด หากจะสั่งซื้อต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง

2. การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจของกลุ่มผลิตภัณฑ์

ผลการวิจัยในเรื่องของระดับการมีส่วนร่วมในการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง สามารถอธิบายได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ 3. มีความสามารถในการติดตอ และสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน และ 4. มีความสามารถในการบริหารจัดการวิธีการผลิตสินคาของกลุม ในด้านการมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนากลุ่ม / องคกรชุมชน / พื้นฐานเศรษฐกิจ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ 8.สมาชิกกลุมมีความสามารถด้านการขายผลผลิตของกลุ่ม 9. สมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาให้รู้จักแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใชในการประกอบอาชีพ และ 10. สมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาให้รู้จักวางแผนการประกอบอาชีพ

3. พัฒนาผลิตภัณฑ์และกลไกการตลาดเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย

ผลการวิจัยในข้อนี้ผู้วิจัยได้ประมวลจากการศึกษาด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์การสัมภาษณ์กลุ่ม โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลไกการตลาดเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย ตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา ในข้อนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผลิตภัณฑ์จานกาบหมากบ้านท่าดีหมี เพื่อเป็นการศึกษาปัญหาของผลิตภัณฑ์และกลไกการตลาด พบว่า

วัตถุดิบในจังหวัดเลยมีไม่เพียงพอ ต้องสั่งซื้อมาจากต่างจังหวัดในราคาใบละ 2 บาท รวมต้นทุนการผลิตแล้วอยู่ที่ใบละ 4.5 บาท จึงถือว่าราคาค่อนข้างสูง และขนาดรูปร่างมีไม่หลากหลายรูปแบบ เนื่องจากโมลหรือแม่พิมพ์ที่ใช้ในการขึ้นรูปถ้วยจานกาบหมากมีจำกัด หากจะสั่งซื้อต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากและมีค่าใช้จ่ายสูง หากนำเอาใบไม้ชนิดอื่น หรือกาบกล้วยที่มีในท้องถิ่นมากมายมาทดลองทำดูก็พบว่า หลังจากขั้นตอนการอัดขึ้นรูป วัสดุอื่นไม่สามารถคงรูปอยู่ได้นานเหมือนกาบหมาก ทำให้ช่วงนี้ต้องทำการผลิตด้วยกาบหมากไปก่อน จนกว่าจะหาวัสดุอย่างอื่นมาลองทำได้

จากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกในชุมชนบ้านท่าดีหมี พบว่า หากทางกลุ่มมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นขนาด ลวดลาย รูปร่าง หรือการใช้วัสดุอย่างอื่นมาทำ ก็น่าจะทำให้มียอดขาย หรือการสั่งเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจดีขึ้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากขึ้น และทำให้ชาวบ้านมีรายได้ขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย ที่หมู่บ้านถึงจะมีสกายวอล์คที่องค์พระใหญ่ แต่ก็ไม่มีสิ่งอื่น หรือสินค้าตัวอื่นมาดึงดูดนักท่องเที่ยว การที่กลุ่มผลิตภัณฑ์จานกาบหมากจะมีผลิตภัณฑ์ใหม่ถือเป็นเรื่องดี เพราะจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว เพิ่มทางเลือกให้แก่ลูกค้า ถือเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน และช่วยพัฒนาหมู่บ้านขของเรา

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผลิตภัณฑ์จานกาบหมาก พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลไกการตลาดเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลยนั้น ต้องเริ่มจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก่อน เนื่องจากถือเป็นสินค้าที่ระลึก ที่ทำจากวัสดุเหลือทิ้งไม่ได้ใช้งาน และเป็นการลดปริมาณขยะ และที่สำคัญเป็นการใช้วัสดุจากธรรมชาติที่สามารถย่อยสลายได้เองโดยที่ไม่เป็นพิษกับสิ่งแวดล้อม

และผลิตภัณฑ์ที่สังเคราะห์จากขั้นตอนการสัมภาษณ์และประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยการประชุมคณะผู้วิจัยทั้งหมดเพื่อหาข้อสรุปตามประเด็นที่เกี่ยวข้องและวิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้ช่วยกันแก้ไขเพิ่มเติม และยืนยันให้ความเห็นชอบในประเด็นที่ศึกษาร่วมกัน เพื่อนำผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นไปทำการพัฒนาต้นแบบ (Prototype) ผลิตภัณฑ์ร่วมกับชุมชน ทดลองใช้และเก็บบันทึกผลการทดลอง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม พบว่า ตัวแทนกลุ่มผลิตภัณฑ์และคณะผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ประเด็นคือ

1) การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์จานกาบหมากด้วยการเพ้นท์ (Paint) สีหรือลวดลายลงบนจานกาบหมาก แต่หลังจากที่ได้วิเคราะห์แล้วพบว่า ตัวผลิตภัณฑ์จานกาบหมากผลิตจากวัสดุธรรมชาติ (กาบหมาก) เมื่อมีการเก็บไว้ในที่อุณภูมิไม่เหมาะสม นานไปจะทำให้ตัววัสดุขึ้นราได้ (ไม่คงทนถาวร)

2) การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์จานกาบหมากด้วยการยิงความร้อนด้วยเลเซอร์ (Laser) อุตสาหกรรม หรือการกัดชิ้นงานเพื่อสร้างลวดลายลงบนจานกาบหมาก ได้ข้อสรุปว่าวิธีนี้ได้ผลที่มีประสิทธิ์ภาพน้อยกว่าวิธีการแรก (การเพ้นท์สี) เนื่องจากการใช้แสงเลเซอร์หรือการกัดผิวจานกาบหมากจะทำให้ตัวชิ้นงานเกิดร่อง และร้อยไหม้ ทำให้ไม่สามารถอ่านข้อความได้

3) การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ จากวัตถุดิบที่เหลือจากการขึ้นรูปจานกาบหมากด้วยการนำมาผลิตเป็นดอกไม้ ที่คั่นหนังสือ หรือนำมาผลิตเป็นปลาตะเพียนไว้ประดับอู่ (เปล) เป็นต้น

ภาพที่ 1 การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์จานกาบหมากด้วยการเพ้นท์สี (Paint)

ภาพที่ 2 การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์จานกาบหมากด้วยการยิงความร้อนด้วยเลเซอร์ (Laser)

ภาพที่ 3 การเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบที่เหลือจากการขึ้นรูปจานกาบหมาก

อภิปรายผล

การศึกษาในข้อนี้ พบว่า โครงการนี้เริ่มจากเมื่อปี พ.ศ.2561 โดยทางกลุ่มผลิตภัณฑ์ติดต่อขอซื้อเครื่องจักรมาจากประเทศอินเดีย ถือเป็นแห่งแรกของประเทศไทย แต่เดิมกลุ่มชาวบ้านได้รวมตัวกันอยู่แล้วในนามกลุ่มโอท็อป (OTOP) เมื่อมีโครงการนี้เข้ามา ชาวบ้านก็ตื่นตัวเป็นอย่างมากมีสมาชิกที่ร่วมงานกันอย่างจริงจังตอนนี้ 20 คน โดยรวมหุ้นกัน เตรียมทำกันในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งทุกคนมีความคาดหวังว่าถ้วยจานจากวัสดุธรรมชาติจะลดปริมาณขยะลงไปได้มาก เพราะในไม่ช้านี้จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมสกายวอล์คที่บ้านท่าดีหมีมากขึ้น ปัญหาขยะก็จะตามมาชาวบ้านทุกคนจึงตระหนักถึงปัญหานี้ เข้าร่วมโครงการด้วยความยินดี พร้อมจะช่วยกันดูแลดำเนินกิจการให้เจริญก้าวหน้า สร้างรายได้ให้ชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน โดยได้รวมกลุ่มกันทำภาชนะบรรจุอาหารจากกาบต้นหมาก กาบต้นกล้วย และใบไม้ชนิดต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านเครื่องจักรจากภาคเอกชน และผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบในการผลิตภาชนะจากวัสดุธรรมชาติแทนการใช้โฟม ซึ่งจังหวัดเลยขณะนี้ประสบกับปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้น จนสถานที่กำจัดขยะมีพื้นที่ไม่เพียงพอ

สอดคล้องกับสนทนากลุ่ม กระบวนการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย (2563) รวมกลุ่มกันทำภาชนะบรรจุอาหารจากกาบต้นหมาก กาบต้นกล้วย และใบไม้ชนิดต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านเครื่องจักรจากภาคเอกชน และผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้เป็นชุมชนต้นแบบในการผลิตภาชนะจากวัสดุธรรมชาติแทนการใช้โฟม เพราะในไม่ช้านี้จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมสกายวอล์คที่บ้านท่าดีหมีมากขึ้น ปัญหาขยะก็จะตามมาชาวบ้านทุกคนจึงตระหนักถึงปัญหานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชนี ตูเล๊ะ (2561: 85-86) ได้ทำการวิจัยเรื่อง“ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนราธิวาส”์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนราธิวาส และเพื่อนำข้อมูลมากำหนดแนวทางสำหรับเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาประกอบด้วยผู้นำ 4 เสาหลัก คือ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำตามธรรมชาติ และผู้นำศาสนา ตัวแทนจากชุมชนเข้มแข็ง จำนวน 13 ชุมชนในจังหวัดนราธิวาส จำนวน 52 คน ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ด้านเศรษฐกิจชุมชน การรวมกลุ่มทำเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดการทรัพยากรในชุมชน การปลูกจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพอนามัย การดูแลสุขภาพ ด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ด้านการพัฒนาคนในชุมชน การสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดกันในชุมชน ด้านการบริหารจัดการชุมชน การจัดตั้งกองทุนในชุมชน ได้แก่ กองทุนฌาปนกิจศพ กองทุนออมทรัพย์ ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีชุดรักษาความมั่นคงปลอดภัยในชุมชน ส่วนแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ควรส่งเสริมอาชีพให้กับคนว่างงาน ส่งเสริมอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และอบรมให้ความรู้ตามความถนัดของคนในชุมชน ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง มีการฟื้นฟูธรรมชาติ ควรมีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาต่อเนื่องทุกปี มีการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในชุมชน จัดตั้งกองทุนและการป้องกันรักษาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน โดยใช้วิธีให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ สุทธิยาพิวัฒน์ และธมยันตี ประยูรพันธ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์อาหารจากกาบหมาก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่นำสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก” ศึกษาบรรจุภัณฑ์อาหารที่มีอยู่ในปัจจุบันโดยบรรจุภัณฑ์ชนิดโฟมมีการใช้มากที่สุด และศึกษาการรับรู้การใช้ประโยชน์ของกาบหมากในการผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์อาหารจากกาบหมาก ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยรับรู้ว่ากาบหมากสามารถนำมาผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์อาหารได้ ศึกษาคุณสมบัติของกาบหมากนำมาออกแบบบรรจุภัณฑ์อาหาร กาบหมากเมื่อแช่น้ำจะมีลักษณะอ่อนนิ่ม สามารถ

อัดขึ้นรูปได้ และถ้ากาบหมากแห้งสนิทจะมีลักษณะแข็งทนแรงดึงสูง นำไปใส่อาหารประเภทของเหลวได้ไม่มีการรั่วซึม

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หมู่บ้านท่าดีหมี เป็นแหล่งผลิต เนื่องจากชาวบ้านมีความพร้อม และในอนาคตที่หมู่บ้านแห่งนี้จะมีแหล่งท่องเที่ยวสกายวอล์คปากแม่น้ำเหือง กลุ่มผลิตภัณฑ์ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 30 คน สมาชิกที่ทำการผลิตภาชนะถ้วยจานกาบหมาก มีจำนวน 12 คน ปัจจุบันผลิตภัณฑ์จานกาบหมากมีขนาด 9 แบบ/รูปทรง และ 2) การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจของกลุ่ม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด มีความสามารถในการติดต่อ และสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน มีความสามารถในการบริหารจัดการวิธีการผลิต ในด้านการมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนากลุ่ม / องค์กรชุมชน / พื้นฐานเศรษฐกิจ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

พัชนี ตูเล๊ะ. (2561). *ปัจจัยที่ส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดนราธิวาส.* รายงานการวิจัย, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยบูนราธิวาสราชนครินทร์.

สมเกียรติ สุทธิยาพิวัฒน์ และธมยันตี ประยูรพันธ์. (2562). *การออกแบบ และพัฒนาบรรจุภัณฑ์อาหารจากกาบหมาก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่นำสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก,* นราธิวาส : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2547). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สัมภาษณ์, นายอภินันท์ สุวรรณโค, ปลัดป้องกันอำเภอเชียงคาน ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย, 17 กรกฎาคม 2563.

สนทนากลุ่ม, กระบวนการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเลย, วัดจอมมณี บ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ.2563.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์